

Windmolenmonomanie

Er voltrekt zich een windmolentragedie in Nederland. Van oudsher zijn we het land van de molens en geen ansichtkaart zonder zo'n ding. Dertig jaar geleden liepen we wereldwijd voorop bij het opwekken van windenergie. Bedrijven in andere landen pikten dat snel op, innoveerden vlugger, terwijl in Nederland windenergie zonder politieke steun wat voortsudderde. Hoewel de aandacht de laatste jaren weer is toegenomen, blijft de totale opbrengst marginaal. Nieuwe parken worden vooral op zee gerealiseerd. Er is wel een politieke doelstelling vastgelegd voor het door windenergie op te wekken vermogen en elke provincie heeft een taakstelling, maar vervolgens beginnen de problemen. De provincies slagen er niet in voldoende locaties op het land te vinden. In een dichtbevolkt land wonen nu eenmaal overal mensen, zijn dus belangen in het geding en kunnen die belangen zwaarder wegen dan het willen opwekken van windenergie. Het is bestuurlijk waden door de stroop en elke zoeklocatie betekent een hoop gedoe, procedures en geen garantie op succes. Ondertussen worden de molens die geplaatst kunnen worden steeds hoger. En daarmee groeit het potentieel aan winbare windenergie net zo hard als de weerstand onder belanghebbenden.

De verantwoordelijke minister wordt niet moe de voordelen van windenergie te propageren en het grote belang te onderstrepen. Want dat moet je haar nageven: ongeacht wat ze bereikt, blijft ze een granieten optimisme uitstralen. Heel anders dan Pronk destijds, waarbij ze toch steeds het idee had dat de wereld al zo'n beetje was vergaan. Minister Cramer heeft de "Change, yes we can"-uitstraling die Obama in het Witte Huis bracht. Ze gaat het vast nog ver brengen.

Alleen moet ze dan niet zo monomaan blijven proberen de huidige generatie windmolens aan de man te brengen. Want ondanks dat iedereen enorm voor windenergie is, wil niemand die molens in de buurt hebben. Dat kun je dan wel afdoen met "nimby-gedrag", maar dat is een bestuurlijke truc om de overlast van die molens te bagatelliseren en de betrokkenen niet serieus te nemen. Er zit een tegenstelling tussen wat bedrijfseconomisch rendabel en politiek haalbaar is met die molens. Er zijn kleine windmolens op de markt die zonder tegenstand geplaatst kunnen worden op bijvoorbeeld daken van woningen of flats en als betrokkenen er individueel ook baat bij hebben, staan ze zelfs in de rij. Deze kleine molens zijn echter relatief duur en leiden tot technische problemen op het elektriciteitsnet vanwege alle schommelingen in het energieaanbod. De grote molens zijn bedrijfseconomisch en technisch realiseerbaar, maar maatschappelijk onhaalbaar. Omdat nu louter op die grote molens wordt ingezet, is er een patstelling ontstaan waardoor de windenergiedoelstelling steeds verder wegwaait.

Juist omdat de economische en maatschappelijke haalbaarheid elkaar nu vrijwel uitsluiten, is het een politiek probleem. Anders hoefde de overheid er zich niet mee te bemoeien. De bestuurlijke opdracht is uit die klem te komen. Met optimisme alleen komt er geen windenergie meer bij, net zo min als met preken of "nimby" roepen. Hoogste tijd voor de minister om innovatie in de opwekking van windenergie te gaan stimuleren. Als kleine windmolens nu nog duur zijn, wordt het zoeken naar goedkopere productiemethoden. Als het elektriciteitsnet van dat soort systemen van slag raakt, ligt daar een uitdaging voor de netwerkbeheerders. Die netwerken zijn niet voor niks staatseigendom gebleven. Trotseer de gevestigde industriële belangen en relativeer het alleenrecht van steeds grotere windmolens, schrijf een prijsvraag uit, geef subsidies aan veelbelovende ideeën, start uitgebreide proefprojecten. Met een beetje handigheid kan het ook nog gekoppeld worden aan de recessie. Dit is immers hét moment om technologische innovaties voor te bereiden. Aangezien meer dan de helft van de wereldbevolking in steden woont, is opwekking van windenergie in stedelijke gebieden straks een mooi exportproduct. Daar wil Economische Zaken vast ook wel aan bijdragen.

Zonder grote bestuurlijke kundigheid en inventiviteit wordt de huidige patstelling rondom windenergie niet opgelost en komt een duurzamere samenleving niet dichterbij. Tijd dus voor een andere wind vanuit Den Haag.

Marcel van Dam

Openbaar Bestuur, aug 2009